

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย และเป็นพืชที่สำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตคนไทย และจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นพื้นที่การผลิตข้าวในลำดับต้นๆของประเทศไทย ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ระบุว่า ประเทศไทยมีพื้นที่ผลิตข้าวทั้งหมด 62,079,904 ไร่ และจังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่การผลิตข้าวทั้งหมด 1,218,261 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร: 2558) จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นแหล่งการผลิตวัตถุดิบและผลิตผลทางการเกษตรที่สำคัญของประเทศ โดยเฉพาะข้าว ซึ่งเป็นสินค้าเกษตรสำคัญสามารถสร้างรายได้และเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้แก่จังหวัดสุพรรณบุรี จากการวิเคราะห์สถานการณ์การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า พื้นที่โดยรวมมีความเหมาะสมและเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของประเทศ สามารถผลิตข้าวคุณภาพดีเพื่อการบริโภคและส่งออกปีละ 2.125 ล้านตัน (ข้าวเปลือก) กรอไปกับในปี 2558 ประเทศไทยจะต้องเข้าสู่ข้อตกลงของประชาคมอาเซียน ซึ่งผลผลิตสินค้าเกษตรและสินค้าเกษตรแปรรูปต่างๆ รวมทั้งสินค้าอุตสาหกรรม จะต้องได้มาตรฐาน และสามารถตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ไปยังแหล่งผลิตสินค้าเกษตรชนิดนั้นได้

จังหวัดสุพรรณบุรี จึงจำเป็นต้องเร่งดำเนินการโดยด่วนที่สุด เพื่อพัฒนาระบบการผลิต พัฒนาเชื่อมโยงระบบการตลาด และการแปรรูปข้าวมีคุณภาพมาตรฐาน ผลผลิตต่อไร่ ต้นทุนการผลิตต่ำลง และปลอดภัยตามมาตรฐานที่ทางราชการกำหนด เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจ ให้สามารถนำเทคโนโลยีการผลิตที่ได้จากการเรียนรู้ไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมและลดต้นทุนการผลิตข้าว จึงได้อนุมัติโครงการพัฒนาข้าวสุพรรณปลอดภัยสู่ตลาดอาเซียน (AEC) ตามแนวคิด 3 ลด 1 เพิ่ม 2 ปฏิบัติ ปี 2557 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิตข้าว และพัฒนาระบบการผลิต พัฒนาเชื่อมโยงระบบการตลาด และการแปรรูปข้าวมีคุณภาพมาตรฐาน มีผลผลิตต่อไร่สูง ต้นทุนการผลิตต่ำลง และปลอดภัยตามมาตรฐานที่ทางราชการกำหนด

อำเภอหนองหญ้าไซ เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่การผลิตข้าว 96,680 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาข้าว และทำไร่อ้อย ซึ่งมีเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจำนวน 5,167 ครัวเรือน ปัจจุบันเกษตรกรประสบปัญหาในเรื่องปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ยเคมี และสารเคมี ปรับตัวสูงขึ้นอย่างมาก แม้บางช่วงราคาลดลงแต่ปัจจัยการผลิตไม่มีการปรับลดต่ำ ทำให้ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรสูงขึ้นตลอดเวลา และการใช้ปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ทั้งปุ๋ยเคมี สารเคมี และที่สำคัญการเลือกชนิด เวลาและอัตราการใช้สารเคมีที่ไม่เหมาะสมเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้นทุนการผลิตข้าวสูงขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลผลิตต่อไร่ จนกลายเป็นภาระหนี้ของเกษตรกรที่ประสบอยู่ ปัจจุบันเกษตรกรจึงหันมาสนใจผลิตข้าวแบบลดต้นทุนมากขึ้น ซึ่งสำนักงานเกษตรอำเภอหนองหญ้าไซ ได้จัดทำโครงการพัฒนาข้าวสุพรรณปลอดสารเคมีสู่ตลาดอาเซียน (AEC) ปี 2557 ตามแนวคิด 3 ลด 1 เพิ่ม 2 ปฏิบัติ จำนวน 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลหนองหญ้าไซ หนองโพธิ์ หนองราชวัตร แฉ่งงาม หนองขาม และทัพหลวง โดยมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน 400 ราย ซึ่งหากดำเนินการตามนโยบายตามแนวคิดดังกล่าว จะทำให้เกษตรกรที่นำไปปฏิบัติสามารถลดต้นทุนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรสานต่อนโยบายดังกล่าวเพื่อขยายผลเผยแพร่ไปสู่เกษตรกรในวงกว้างต่อไป (สำนักงานเกษตรอำเภอหนองหญ้าไซ 2558: 6-7)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรตามแนวคิด 3 ลด 1 เพิ่ม 2 ปฏิบัติ ของเกษตรกรในอำเภอหนองหญ้าไซ ว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าว มีการยอมรับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวไปปฏิบัติมากน้อยเพียงใดเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิตข้าวของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปใช้ในการวางแผนการส่งเสริมการเกษตรต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

2.2 เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรในอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

2.3 เพื่อศึกษาระดับการยอมรับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าว ตามแนวคิด 3 ลด 1 เพิ่ม 2 ปฏิบัติ ของเกษตรกรในอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

2.4 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการใช้เทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าว ตามแนวคิด 3 ลด 1 เพิ่ม 2 ปฏิบัติ ของเกษตรกรในอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องการยอมรับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร ในอำเภอหนองหญ้าไซ ศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวตามแนวคิด 3 ลด 1 เพิ่ม 2 ปฏิบัติ ของเกษตรกรและพฤติกรรมกรยอมรับ ของเกษตรกรที่ผลิตข้าว ในอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวปฏิบัติทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การยอมรับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร ในอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า มีตัวแปรสำคัญซึ่งควรนำมากำหนดเป็นตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

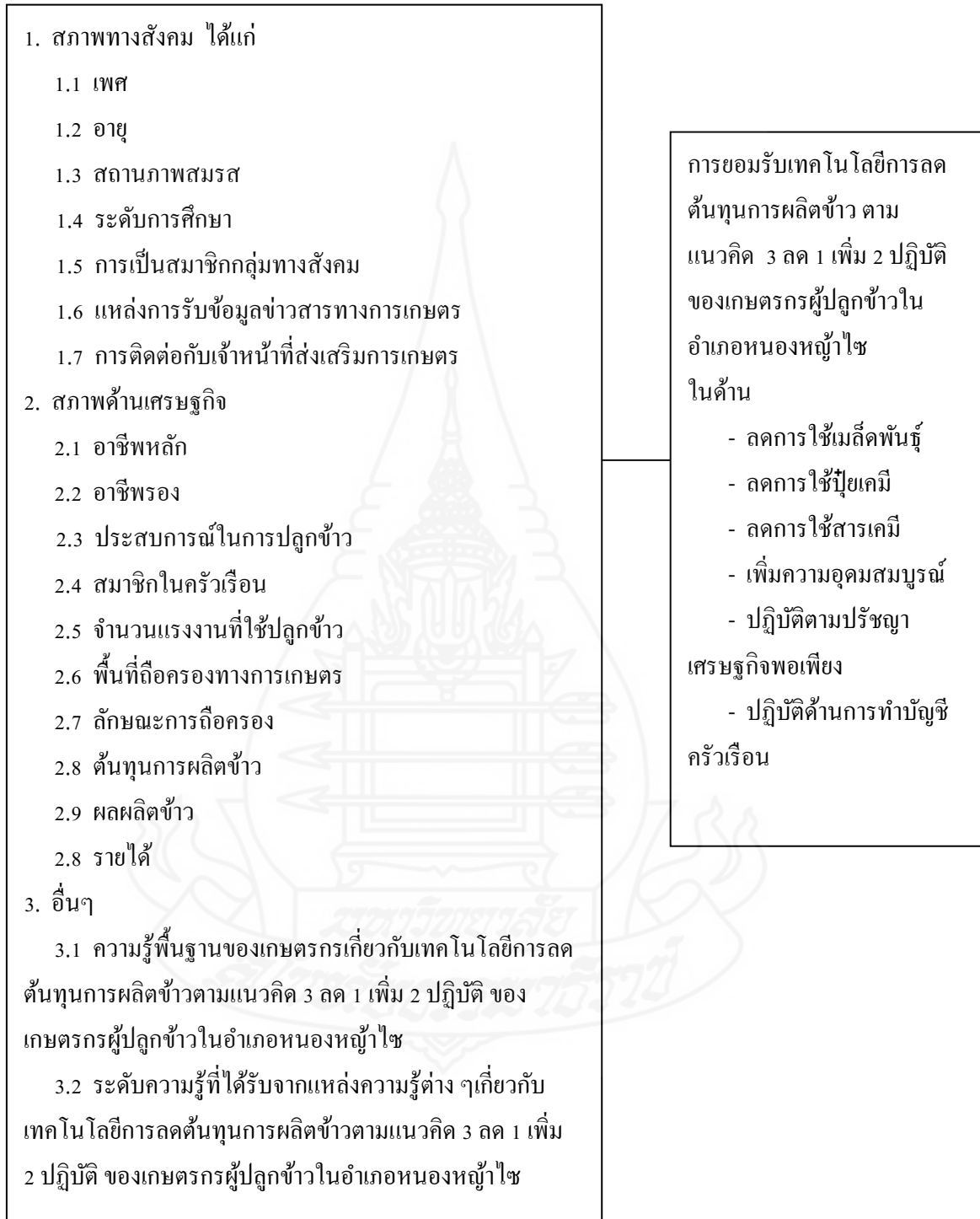
3.1 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางสังคมของเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ สมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร ประสบการณ์ในการผลิตข้าว การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

3.2 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพรอง ประสบการณ์ในการปลูกข้าว สมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานที่ใช้ปลูกข้าว พื้นที่ถือครองทางการเกษตร ลักษณะการถือครอง ดัชนีทุนการผลิตข้าว ผลผลิตข้าวและรายได้

3.3 ตัวแปรอื่นๆ ได้แก่ ความรู้พื้นฐานของเกษตรกรเกี่ยวกับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวตามแนวคิด 3 ลด 1 เพิ่ม 2 ปฏิบัติ และระดับความรู้ที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ เกี่ยวกับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวตามแนวคิด 3 ลด 1 เพิ่ม 2 ปฏิบัติ

3.4 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร ในอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ในเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการลดการใช้เมล็ดพันธุ์ ลดการใช้ปุ๋ยเคมี ลดการใช้สารเคมี เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และปฏิบัติด้านการทำบัญชีครัวเรือน

จากตัวแปรดังกล่าวสามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (conceptual framework) ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การยอมรับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรในอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี” ครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาเกษตรกรผู้ผลิตข้าวที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาข้าวสุพรรณปลอดภัยมีสู่ตลาดอาเซียน (AEC) ตามแนวคิด 3 ลด 1 เพิ่ม 2 ปฏิบัติ ปี 2557 ในอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

4.2.1 สภาพทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร ประสบการณ์ในการปลูกข้าว การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

4.2.2 สภาพทางเศรษฐกิจ จำนวนแรงงานในครอบครัว พื้นที่ถือครองทางการเกษตร พื้นที่ปลูกข้าว ลักษณะการถือครอง ผลผลิตข้าว รายได้ ต้นทุนการผลิตข้าว

4.2.3 ความรู้พื้นฐานและระดับความรู้ที่ได้รับจากแหล่งความรู้ต่างๆ ของเกษตรกรเกี่ยวกับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวตามแนวคิด 3 ลด 1 เพิ่ม 2 ปฏิบัติ ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอหนองหญ้าไซ

4.2.4 การยอมรับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร ในอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ในเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการ ลดการใช้เมล็ดพันธุ์ ลดการใช้ปุ๋ยเคมี ลดการใช้สารเคมี เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และปฏิบัติด้านการทำบัญชีครัวเรือน

4.3 ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม- สิงหาคม 2558

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรเป้าหมายการดำเนินงานส่งเสริมในโครงการพัฒนาข้าวสุพรรณปลอดภัยสู่ตลาดอาเซียน (AEC) ตามแนวคิด 3 ลด 1 เพิ่ม 2 ปฏิบัติ ปี 2557 ของเกษตรกร ในอำเภอหนองหญ้าไซ ในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 400 ราย

5.2 ความรู้พื้นฐานและระดับความรู้ของเกษตรกร หมายถึง ความรู้ที่มีอยู่ในตัวเกษตรกรที่สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าว

5.3 แหล่งความรู้ หมายถึง แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรได้รับเกี่ยวกับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าว

5.4 การยอมรับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าว หมายถึง การนำเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวในด้าน 3 ลด ไปปฏิบัติ ได้แก่ ลดการใช้เมล็ดพันธุ์ ลดการใช้ปุ๋ยเคมี ลดการใช้สารเคมี 1 เพิ่ม ได้แก่ การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน และ 2 ปฏิบัติ ได้แก่ ปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และการทำบัญชีครัวเรือน

5.5 เทคโนโลยีการผลิตข้าว หมายถึง ความรู้ด้านการผลิตข้าวทั้งหมดจนถึงกระบวนการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย เทคโนโลยีด้านกระบวนการผลิตข้าว หมายถึง ความรู้ด้านการผลิตข้าว ตั้งแต่ ระบบนิเวศในนาข้าว วิธีการปฏิบัติต่างๆ ได้แก่ การเตรียมดิน การเตรียมพันธุ์ การดูแลรักษาการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ที่เกษตรกรนำไปปฏิบัติ และเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว หมายถึง ความรู้ด้านการเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว เช่น ระยะเวลาที่เหมาะสมในการเก็บเกี่ยวข้าว วิธีการเก็บเกี่ยวข้าว วิธีการเก็บรักษาข้าวเปลือก

5.6 ต้นทุนการผลิตข้าวก่อนเข้าร่วมโครงการ หมายถึง ต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรในช่วงฤดูทำนาปี ปีการผลิต 2556

5.7 ต้นทุนการผลิตข้าวหลังเข้าร่วมโครงการ หมายถึง ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรในช่วงฤดูทำนาปี ปีการผลิต 2557

5.8 ผลผลิตข้าว หมายถึง ผลผลิตข้าวของเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการในช่วงฤดูนาปี ปีการผลิต 2557

5.9 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หมายถึง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และเจ้าพนักงานการเกษตร ของสำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัดสุพรรณบุรี

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและส่งเสริมด้านเทคโนโลยีการผลิตข้าวและลดต้นทุนการผลิตข้าว ตามแนวคิด 3 ลด 1 เพิ่ม 2 ปฏิบัติ ให้เกษตรกรในอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

6.2 สามารถเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางส่งเสริมให้เกษตรกรมีความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวที่เหมาะสมกับสภาพการผลิตของเกษตรกรยิ่งขึ้น

6.3 สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวในพื้นที่อื่น ๆ ที่อาจเกิดปัญหาในโอกาสต่อไป

